

IMPERFECTUM

ЗНАЧЕННЯ IMPERFECTUM

- тривала дія в минулому;
- повторювана дія у минулому;
- доконана дія в минулому;
- початок дії у минулому, намагання чи спроба її виконати (*imperfectum de conatu*)

АВГМЕНТ

(грец. ἡ αὐξησης, лат. augmentum "збільшення")

– префікс, який ставиться на початку основи дієслова при утворенні індикатива історичних часів (імперфекта, аориста, плюсквамперфекта).

NB!!! Наголос у авгментованих формах не може пересуватися до початку дієслова поза авгмент, хоча зберігається правило акцентуації із загальною рецесивною тенденцією наголошення особових форм дієслова.

ТИПИ АВГМЕНТАЦІЇ

Складовий авгмент		Часовий авгмент	
<i>Дієслова, які починаються з приголосного</i>		<i>Дієслова, які починаються з голосного</i>	
ε- перед початковим приголосним дієслова		ε- + початковий голосний дієслова (за правилом контракції)	
παιδεύω	ἐ-παίδευον	ἀ-γγέλλω	ἦ-γγελον < ε+ἀ-γγελον

СКЛАДОВИЙ АВГМЕНТ

(грец. ἡ συλλαβικὴ αὐξησης, лат.
augmentum syllabicum)

Дієслова, основа яких починається на приголосний звук, отримують префікс ἐ- на початку основи.

παιδεύω "виховувати" > ἐπαίδευον "виховував"

ОСОБЛИВОСТІ ДОДАВАННЯ СКЛАДОВОГО АВГМЕНТА

1) Якщо *основа дієслова* починається на ρ-, цей звук подвоюється при додаванні складового авгмента:

ρίπτω «кидати» > ἔρριπτον «кидав»
ρήγνυμι «ламати» > ἔρρηξα «ламав»

2) деякі дієслова можуть мати авгмент ε- або η-:

βούλομαι «хотіти» > ἐβουλόμην / ἠβουλόμην «хотів»;
δύναμαι «могти» > ἐδυνάμην / ἠδυνάμην «міг»;
μέλλω «мати намір» > ἔμελλον / ἠμελλον «мав намір»

Фонетичні зміни у префіксах з кінцевим ГОЛОСНИМ

Первісна (початкова форма)	Перед голосним	Перед приголосним	Перед придиховим голосним
ἀμφι-	ἀμφ-	ἀμφι-	ἀμφ-
ἀνα-	ἀν-	ἀνα-	ἀν-
ἀντι-	ἀντ-	ἀντι-	ἀνθ-
ἀπο-	ἀπ-	ἀπο-	ἀφ-
δια-	δι-	δια-	δι-
ἐπι-	ἐπ-	ἐπι-	ἐφ-
κατα-	κατ-	κατα-	καθ-
μετα-	μετ-	μετα-	μεθ-
παρα-	παρ-	παρα-	παρ-
περι-	περι-	περι-	περι-
προ-	προ-	προ-	προ-
ὑπο-	ὑπ-	ὑπο-	ὑφ-

Φonetichni zmiini y prefiksa x z kintsevim priholosnim

Πervisna (pochatková forma)	Πeréd holosnim	Πeréd priholosnim
είς- (ές-) έξ- προς- ύπερ-	είς- (ές-) έξ- προς- ύπερ-	είς- (ές-) έκ- προς- ύπερ-

Πervisna (pochatková forma)	Πeréd holosnim	Πeréd δ-, θ-, ν-, τ-	Πeréd β-, μ-, π-, φ-, ψ-	Πeréd γ-, κ-, ξ-, χ-	Πeréd ζ-, σ-	Πeréd λ-	Πeréd ρ-
έν- συν-	έν- συν-	έν- συν-	έμ- συν-	έγ- συν-	έν- συν-	έλ- συν-	έν- συν-

ОСОБЛИВОСТІ ДОДАВАННЯ АВГМЕНТА У ДІЄСЛОВАХ З ПРЕФІКСОМ

1) якщо префікс може самостійно виступати у ролі прийменника, авгмент ставиться між префіксом і коренем:

είσβαίνω "входити" > εἰσέβαινον "входив"
προσβαίνω "наступати" > προσέβαινον "наступав"
ὑπερβαίνω "переходити" > ὑπερέβαινον "переходив"

2) якщо префікс не може самостійно виступати у ролі прийменника, авгмент ставиться на початку слова:

δυστυχέω "зазнавати невдачі" > ἐδυστύχουν "зазнавав невдачі"

ОСОБЛИВОСТІ ДОДАВАННЯ АВГМЕНТА У ДІЄСЛОВАХ З ПРЕФІКСОМ

3) якщо префікс закінчується на голосний звук, кінцевий звук префікса перед авгментом зазнає елізії:

ἀνατέλλω "вирощувати" > ἀνέτελλον "вирощував"

ἐπιβαίνω "входити" > ἐπέβαινον "входив"

4) у префіксах περί- та πρό- кінцевий голосний звук перед авгментом не зазнає елізії:

περιμένω "чекати" > περιέμενον "чекав"

προβαίνω "йти вперед" > προέβην / προὔβην "йшов вперед"

ОСОБЛИВОСТІ ДОДАВАННЯ АВГМЕНТА У ДІЄСЛОВАХ З ПРЕФІКСОМ

5) префікси ἐκ-, ἐγ-, ἐλ-, ἐμ-, συ-, συγ-, συλ-, συμ-, συρ-, συσ- перед авгментом повертають собі первісну форму:

а) ἐκ- > ἐξ-:

ἐκβαίνω “виходити” > ἐξέβαινον “виходив”

б) ἐγ-, ἐλ-, ἐμ- > ἐν-:

ἐμπίπτω “падати” > ἐνέπιπτον “падав”

ἐγγράφω “надписувати” > ἐνέγραφον “надписував”

в) συ-, συγ-, συλ-, συμ-, συρ-, συσ- > συν-:

συλλέγω “збирати” > συνέλεγον “збирав”

συμ-βαίνω “сходитись” > συνέβην “зішовся”

συγκαλῶ “скликати” > συνεκάλουν “скликав”

συσκευάζω “готувати” > συνεσκεύαζον “готував”

συρρίπτω “з’єднувати” > συνέριπτον “з’єднував”

ОСОБЛИВОСТІ ДОДАВАННЯ АВГМЕНТА У ДІЄСЛОВАХ З ПРЕФІКСОМ

б) якщо префікс зазнав елізії, дієслово вважається простим, тому авгмент ставиться перед префіксом:

ἀμφιέννυμι “одягати”

> ἤμφιεσα “одягнув”

ἐναντιόμαι “протидіяти”

> ἤναντιούμην “протидіяв”

καθέζομαι “сідати”

> ἐκάθεζόμην “сідав”

καθεύδω “спати”

> ἐκάθευδον “спав”

κάθημαι “сидіти”

> ἐκάθημην “сидів”

καθίζω “садити”

> ἐκάθισα “посадив”

ἐπίσταμαι “розуміти”

> ἤπιστήθην “зрозумів”

ОСОБЛИВОСТІ ДОДАВАННЯ АВГМЕНТА У ДІЄСЛОВАХ З ПРЕФІКСОМ

7) деякі дієслова, складені з префіксами, що можуть самотійно виступати в ролі прийменників, отримують авгмент на початку слова і після префікса:

ἀνέχομαι “простягати”

> ἠνειχόμεην “простягав”

ἐνοχλέω “набридати”

> ἠνώχλουν “набридав”

ἀνορθόω “виправляти”

> ἠνώρθουν “виправляв”

ОСОБЛИВОСТІ ДОДАВАННЯ АВГМЕНТА У ДІЄСЛОВАХ З ПРЕФІКСОМ

8) якщо після префікса εὐ- стоїть приголосний звук чи голосний η, ω, авгмент ставиться на початку слова:

εὐδοκμέω “бути в пошані” > ηὐδοκίμουν “був у пошані”

9) якщо після префіксів δυσ-, εὐ- йде голосний звук, то він зазнає подовження:

δυσαρεστέω “бути незадоволеним” > δυσηρέστου

εὐαγρέω “мати вдале полювання” > εὐήγρου

ЧАСОВИЙ АВГМЕНТ

(грец. ἡ χρονική αὐξησης, лат. augmentum temporale)

початковий голосний звук основи дієслів подовжується; вважається, що часовий авгмент виникає з поєднання складового авгмента $\acute{\epsilon}$ - та початкового голосного звука за правилами контракції чи без складового авгмента за правилами подовження голосних звуків:

ἀκούω "слухати" > ἤκουσα "почув"

ОСОБЛИВОСТІ ДОДАВАННЯ ЧАСОВОГО АВГМЕНТА

1) подовження початкового голосного звуку основи відбувається за правилом контракції голосних звуків:

α- > η-:	ἀγγέλλω "повідомляти"	> ἠγγελον "повідомляв";
αι- > η-:	αἰτέω "просити"	> ἦτουν "просив";
α- > η-:	ᾄδω "співати"	> ἦδον "співав";
αυ- > ηυ-:	αὐξάνω "збільшувати"	> ηὔξανον "збільшував";
ε- > η-:	ἐθέλω "хотіти"	> ἦθελον "хотів";
ει- > ει- / η-:	εἰκάζω "зображувати"	> ἦκαζον "зображував";
ευ- > ευ- / ηυ-:	εὕρισκω "знаходити"	> ηὔρισκον "знаходив";
η- > η-:	ἦκω "приходити"	> ἦκον "приходив";
ο- > ω-:	ὀνομάζω "називати"	> ὠνόμαζον "називав";
οι- > ω-:	οἰμώζω "голосити"	> ὤμωζον "голосив";
ου- > ου-:	οὐτάζω "ранити"	> οὔταζον "ранив";
ω- > ω-:	ὠφελέω "допомагати"	> ὠφέλουν "допомагав";
ἱ- > ἱ-:	ἰδρύω "розміщувати"	> ἶδρυον "розміщував";
ῥ- > ῥ-:	ῥβρίζω "бушувати"	> ῥβριζον "бушував"

ОСОБЛИВОСТІ ДОДАВАННЯ ЧАСОВОГО АВГМЕНТА

2) деякі дієслова із початковим голосним звуком, які первісно починалися на F-, отримують складовий авгмент:

ἄγνυμι "ламати"	> ἕαξα
ἄλίσκομαι "потрапляти в полон"	> ἕάλων
ἄνοίγνυμι "відкривати"	> ἀνέωγον
ὄράω "бачити"	> ἕώρων
ῥέω "штовхати"	> ἕωσα
ὠνέομαι "купувати"	> ἕωνούμην

ОСОБЛИВОСТІ ДОДАВАННЯ ЧАСОВОГО АВГМЕНТА

3) десять дієслів із початковим ε-, перед яким колись стояли приголосні звуки -σ, -Ϝ або сполучення -σϜ, отримують авгмент ει- замість η-, що виник шляхом контракції складового авгмента ε- та початкового звука основи ε- після випадіння цих приголосних звуків:

ἔάω "дозволяти"	> εἴων "дозволяв";
ἐθίζω "призвичаювати"	> εἴθιζον "призвичаював";
ἐλίττω "крутити"	> εἴλιπτον "крутив";
ἔλκω "тягнути"	> εἴλκον "тягнув";
ἔπομαι "йти слідом"	> εἰπόμην "йшов слідом";
ἐργάζομαι "працювати"	> εἰργαζόμην "працював";
ἔρπω "повзти"	> εἴρπον "повз";
ἐρύω "тягнути"	> εἴρουον "тягнув";
ἐστιάω "пригощати"	> εἰστίων "пригощав";
ἔχω "мати"	> εἴχον "мав"

ОСОБЛИВОСТІ ДОДАВАННЯ ЧАСОВОГО АВГМЕНТА

4) якщо дієслово починається зі сполучення εο-, то авгмент отримує другий голосний звук:

ἑορτάζω "святкувати" > ἑώρταζον "святкував"

5) дієслова, які починаються з αυ-, οι- із наступним голосним звуком, не отримують авгмент:

οἰακίζω "керувати" > οἰάκιζον "керував"

УТВОРЕННЯ ФОРМ IMPERFECTUM INDICATIVI ACTIVI

АВГМЕНТ + презентна основа + сполучувальні голосні -ε-/-ο-
+ активні закінчення історичних часів:

АВГМЕНТ

Презентна
основа

Словникова
форма без
закінчення -ω

sg.	1.	-ο-ν
	2.	-ε-ς
	3.	-ε-(ν)
pl.	1.	-ο-μεν
	2.	-ε-τε
	3.	-ο-ν

παιδεύω βιχοβγατι

1.	ἐ-παίδευ-ο-ν
2.	ἐ-παίδευ-ε-ς
3.	ἐ-παίδευ-ε(ν)
1.	ἐ-παιδεύ-ο-μεν
2.	ἐ-παιδεύ-ε-τε
3.	ἐ-παίδευ-ο-ν

εἰμί *bytu*

1.	ἦ̃ / ἦ̃ν
2.	ἦ̃σθα
3.	ἦ̃ν
1.	ἦ̃μεν
2.	ἦ̃τε / ἦ̃στε
3.	ἦ̃σαν

Imperfectum indicativi medii et passivi

Минулий час недоконаного виду медіального та пасивного станів

УТВОРЕННЯ ФОРМ IMPERFECTUM

ΑΒΓΜΕΝΤ + презентна основа + сполучувальні голосні -ε-/-ο-
+ медіально-пасивні закінчення історичних часів:

singularis

1. -ο-μην
2. -ου (<*ε-σο)
3. -ε-το

pluralis

1. -ο-μεθα
2. -ε-σθε
3. -ο-ντο

παιδεύω *βιχοβγατι*

1.	έ-παιδευ-ό-μην
2.	έ-παιδεύ-ου
3.	έ-παοδεύ-ε-το
1.	έ-παιδευ-ό-μεθα
2.	έ-παιδεύ-ε-σθε
3.	έ-παιδεύ-ο-ντο